

»...med de skönaste ekelundar» – en geografisk resa med Linné till 1700-talets Västergötland

MADELEINE BONOW

I Carl von Linnés reseskildringar möts man av ett landskap som är mycket annorlunda mot i dag. Sveriges kulturlandskap genomgick dramatiska förändringar från 1700-talets senare hälft och fram till 1800-talets mitt, vilka än idag präglar landsbygden. Linnés Västgötaresa företogs dock under en tid strax innan de stora skiftesreformerna, dvs innan byarna sprängdes och marken delades upp. I den här artikeln diskuterar jag hur landskapet på och omkring platåbergen i Falbygden i Västergötland såg ut på Linnés tid. Jag ska försöka frammana det historiska landskapet utifrån hans Västgötaresa 1746.

Västgötaresan

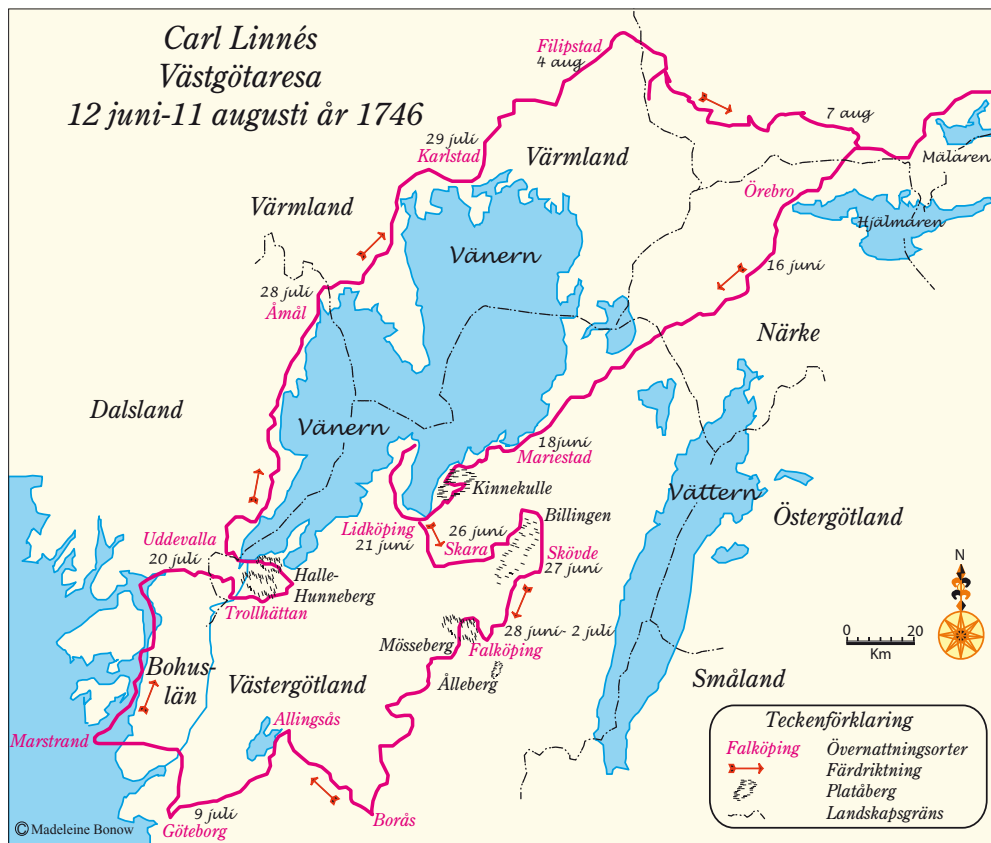
Linné berättar om ett landskap med strukturer som sträcker sig långt ner i sten- och bronsålder. Det är ett mångfacetterat- och variationsrikt 1700-talslandskap som möter oss där ängar och åkrar är omgärdade av betesmarker, skogspartier och våtmarker. Under resan var Linnés uppdrag från Riksens Höglovliga Ständer »att göra en undersökning vad som inom djurriket, växtligheten och mineralriket kunde finnas till fäderneslandets nytta». Han skulle särskilt besöka platåbergen Kinnekulle, Billingen, Mösseberg, Ålleberg, Hunne- och Halleberg (Linnæi 1747: 2ff). Under resan hade Linné hjälp av sin favoritstudent Eric Gustav Liidbeck, som hjälpte till med de dagliga noteringarna och med renskrivningarna av protokollen.

Linnés Västgötaresa varade i två månader.

Linné och Liidbeck gav sig av från Uppsala till Västergötland den 12 juni 1746, enligt dåtidens kalender. Men efter kalenderreformen 1753 ska man lägga till 11 dagar för att få rätt datum. Sällskapet red mot Västergötland genom Uppland, Västmanland och Närke. De färdades väster om Vänern och kom fram till västkusten och Göteborg den 9 juli. Efter att ha besökt Bohuslän fortsatte Linné och Liidbeck i nordostlig riktning och återkom till Uppsala den 11 augusti, efter en över 100 mil lång resa (figur 1)

Linné hade otur med vädret under sin Västgötaresa och i förordet skriver han: »Denna besvärliga resan, genom et dageligt och stadigt rägn, bröt nog lusten, och hindrade mig, at se alt, som ses kunnat» (Linnæi 1747: 6). Han beklagar också att han inte kunnat utforska Dalsland och Värmland på grund av det mycket regnandet. Trots detta kunde han ändå göra en mängd observationer varav de västgötska platåbergen är de som är mest målande och färgstarkt beskrivna, vilket särskilt låg i hans uppdrag. Han noterade också en mängd växter och djur, som inte tidigare var kända i vårt land.

År 1747 kom Linnés Västgötaresa ut i tryckt version och Linné tillägnar boken Hennes Kongl Höghet Prinsessan Lovisa Ulrika. Kronprinsessan hade dagen innan Linné kom till Mariestad anlant dit i sällskap med sin gemål Hans Kongl Höghet Adolf Fredrik, men om de träffades berättar inte historien.

Figur 1. Karta över Linnés Västgötaresa 1746.

Kinnekulle

Från Närke kom Linné och Liidbeck till Västergötland den 17 juni 1746. På vägen mot Mariestad konstaterar han att åkrarna var ryggade¹ och att hans favoritbär smult-ronen var mogna. Mariestad gör inget större intryck på Linné. Men när han på sin resa närmar sig Kinnekulle blir han hänförd

¹ Ryggade åkrar kan liknas vid »limpor». De bildas vid plöjning med plog, då jordremsan systematiskt vänds inåt mot åkerytans mitt.

över den vackra naturen med sin speciella geologi och innehållsrika flora. Han skriver: »Kinnekulle är en plats ibland de märkvärdigaste i riket för dess synnerliga belägenhet och skapnad» och om sluttningarna att »desse avsättningar äro betäckte med sköna ängar, vackra åkerfält, skog eller lövträd» (Linnæi 1747:21). Han beskriver Kinnekulles profil och uppmäter berget till 397 alnar, vilket han konstaterar är högre än falu koppargruva är djup. Kinnekulle är ett så kallat platåberg som når 306 möh (NE 2007).

Linné med resesällskap gjorde en rundtur på Kinnekulle under den 18 och 19 juni. I dagboken gör Linné på sitt svallande språk beskrivningar av allt han iakttar och upplever, allt från bergets lagerföljd till djur och växter som lever och verkar där. Han är både imponerad och förtjust över vad han ser och upplever. I sin skildring redogör Linné för bergets uppbyggnad och beskriver sandstenen, kalkstenen (limsten), lerskiffern (rödsten) och diabasen (gorstenen). Idag vet vi att Kinnekulle är uppbyggt av sedimentära bergarter som är avlagrade under perioderna kambrium till silur för 545 miljoner år sedan. Då låg vårt land under havsytan och på urberget byggdes mäktiga lager upp. Underst, vilandes på det prekambrika urbergets peneplan ligger kambrisk sandsten och alunskiffer, sedan följer ordovisisk skiffer och kalksten och silurisk lerskiffer. Några hundra miljoner år senare, under den geologiskt sett mycket oroliga perioden perm, vällde magma upp ur jordens inre och trängde in mellan skifferlagren. Magman stelnade till en diabas av en speciell typ, som här kallas Kinnediabas efter Kinnekulle. Den kallas lokalt allmänt för trapp (NE 2007).

Linné med resesällskap beger sig allra högst upp på Kinnekulle. De fick gå till fots då det var alldeles för brant för hästarna. Toppen på Kinnekulle beskrivs som »gråberg med jord betäckt... överallt med vild barrskog överväxt, och stora ojämna gråstenar beströdd» (Linnæi 1747: 35f). Det är dock den mångfacetterade naturen med ängar, beväxta med lövträd och örter i mängd som imponerar Linné och som får stort utrymme i beskrivningarna. Han ger oss en utförlig lista av de växter som han finner på bergets sluttningar och han avslutar dagen den 19 juni med:

Lundar av de härligaste lövträd betäckte norra sidan av Kinnekulle, nedan för skogen och rödstensklevan. De liknade mera trädgårdar, än vilda parker, och gjorde denna orten ljuvligare än någon annan i Sverige. (Linnæi 1747:24f)

Men Linné är också förfärad över alla de stenbrott som finns utefter Kinnekulles sluttningar. Han upprörs över hur bönderna förstör sina åkrar, ängar och sin hälsa när de ägnar sin tid åt stenbrotten i stället för gårdsbruket.

Linné funderar även över växternas nytta, tex då han ser enebuskar, höga och smala som cypresser, men inte vet varför och skriver: »Den, som en gång gitter utröna denna enfaldiga naturens konst, han kan lära våra trädgårdsmästare, det de än icke veta, och pryda våra trädgårdar med inländska cypresser...» (Linnæi 1747:35).

Även andra imponerades av platsens skönhet. Linnélärjungen Pehr Kalm som besökte Kinnekulle fyra år före Linné beskriver platsen mycket poetiskt:

Kinnekulle är eljest en av de härligaste och angenämaste orter man kan se, vilket har som något särdeles för sig att förnöja dess åskådare. Man finner här de härligaste åkrar, de täckaste lundar, de angenämaste parker, stjälkarna på fälten bågner ofta under axens tyngd. Små bäckar strömma med ett sakta dånande genom dälderna och häva sig sedan med ett häftigt brusande ner för de branta klippor och avsatser. (Kalm 1742:46)

Ännu på 1740-talet fanns på berget stora hjordar av betesdjur, som tillsammans med ängsslätter och lövtäkt höll markerna öppna och ljusa och skapade ett pastoralt landskap. Även detta beskrivs av Kalm:

På backarna leka lammerna, och fåren taga

sina hvilostunder deremellan de beta på kullarna. Boskapshjordarna fylla upp marken, och ser man hästarna ränna af yra på fälten. Med ett ord: naturen är här i sin fägring, och allt leker för ögonen. (Kalm 1742:46)

Jordmånen runt Kinnekulle var dock ganska dålig och åkrarna blev ofta sura. Linné tyckte också att det såg ut som om man odlat råg och vete blandat. Linné skriver att »lantmannen» menade att rent vete var sått och trodde att vetet hade blivit till råg. Sådant kunde inte ske menade Linné, det står emot fysikens och skapelsens lagar och kan avfärdas som gammalt bondeskrock. Åkern söder om Kinnekulle såddes med vinterråg första året, korn andra året och tredje året låg marken i träda. Om man däremot sådde ärtor brukades åkern i fem år. Havre hade ännu inte riktigt gjort intåg.

Den biologiska mångfalden var stor i åkermarken. Varje by hade sitt eget utsäde eftersom de sparade de största kornen vid varje års skörd. Urvalet gjordes på samma sätt år efter år och lokalt anpassade sorter bildades efter hand. Ett gissel på många orter var för bonden flyghavren, eller vildhavren och lanthavren. Dessa ogräs kunde enligt Linnés beskrivningar ofta utgöra upp till 50 procent av åkergrödan.

Till sist ska också nämnas att gärdesgårdarna i denna trakt antingen var av rött skiffer, lagda i enkla murar eller av enbuskar som man packat tätt tillsammans.

Linnés sällskap lämnar Kinnekulle och beger sig mot Lidköping. Linné noterar på sin resa ut till Läckö hur det i strandkanter, åkerkanter, och grunda vikar växer ett gräs som han kallar Kassevia och som bönderna använder till foder för både hästar och kor samt till takbeklädnad. Ett ypperligt bo-

skapsfoder anser Linné. Han förordar också att bönderna ska samla ormbunkar, torka dem och använda till strö.

Billingen och sköna lövträd

Linnés sällskap lämnar Lidköping och närmar sig så småningom Skara. Det är ett slättlandskap som möter Linné och Liidbäck. Landet var mycket jämnt och nästan utan sten. Linné kommenterar milstolparna som stod efter vägarna, dessa var uthuggna i sten, vilket var ovanligt. Linné konstaterar att detta var mycket arbetsbesparande då bönderna inte behövde göra nya milstenar särskilt ofta.

Sällskapet passerar söder om Billingen Ingesäters sätesgård »med de skönaste ekelundar» (Linnæi 1747:56) och Linné konstaterar här att det finns en myckenhet av allehanda sköna lövträd. När Linné passerar Billingen, där man under den tiden bröt alunskiffer, förstår han att detta måste ha varit en ö i forna tider då havsnivån var mycket högre. Detta är enligt Linné tydligt då man studerar spåren i bergväggen.

Man övernattar i Skövde, som dock inte imponerar på Linné. Han beskriver staden som »en liten fläck belägen på östra sidan av Billingen» (Linnæi 1747:69). Men dagen efter beger sig Linné upp på berget och konstaterar att precis som Kinnekulle består Billingen av sandsten, kalksten och skiffer. Han önskar att en lantmätare skulle mäta Billingens profil och jämföra den med Kinnekulles så att man skulle kunna studera likheterna. Han slås också av att det är olika växtlighet på de olika sluttningarna, västra och norra sidan hade lövlundar med härliga blomster medan östra sidan var mycket kargare. Uppe på Billingen i granskogen låg tre sjöar.

Falbygden

Söder om Billingen tar Falbygden vid och Linné beskriver den målande. Samtidigt ger han oss en rapport om vädret.

Falbygden begyntes här, som ett slätt land utan skog, nog likt Flandern, med stora ängar och vidlöftiga betesmarker. Vädret blev på slätten häftigare, en stark motvind satte så an, att snart sagt ögonen ville blåsa utur skallen, hästen raglade ock nästan utur vägen. Vi blevo ock genomblötta av slagregnets häftiga skurar. Nu märktes, vad behageligt skogfulla länder äga för de släta. (Linnæi 1747: 72)

Vädret påverkade sannolikt Linnés intryck och utan tvivel föredrar han en annan miljö än det öppna landskapet i Falbygden, som utgör något av ett undantag i Västergötland. Landskapet är rikt på kalk vilket ger goda odlingsförhållanden och man har därför satsat på åkerbruk framför boskapsskötsel. Linné beskriver att blåklinten gjorde rågåkrarna, som stod tunna av vårtorkan, helt blå och svinkålen gjorde kornåkrarna helt gula.²

Byarna var uppradade på klevkanten på samma sätt som runt alvaret på Öland. På falan, den gamla betesmarken förekommer områden med tunt jordtäckte, ibland rentav alvarsmark. Linné jämför också med det öländska landskapet. Betesmarken kring Falköping bestod av »vida fält, at aldrig en buske synes på dem utom några... enebuskar... stenar voro här inga» (Linnæi 1747: 80).

Det sjöfattiga landskapet har många källflöden vilket ger upphov till orkidérika kärr, som beskrivs av Linné, på platåbergens

² Svinkål är olika slag av växter begärliga för svin.

sluttningar. Det finns en stark koppling mellan arternas förekomst och markanvändningen. De flesta backarna var lågproduktiva och har därför nyttjats som betesmarker, som bevattnades av det strilande vattnet från kalkberggrunden (Lindgren 1939). Några intressanta arter som fjädergräs och drakblomma finns på många torrbackar i Falbygdens åkergården. Det är arter som i huvudsak annars finns på stäppliknande gräsmarker i östra Europa (Sporrong 1996).

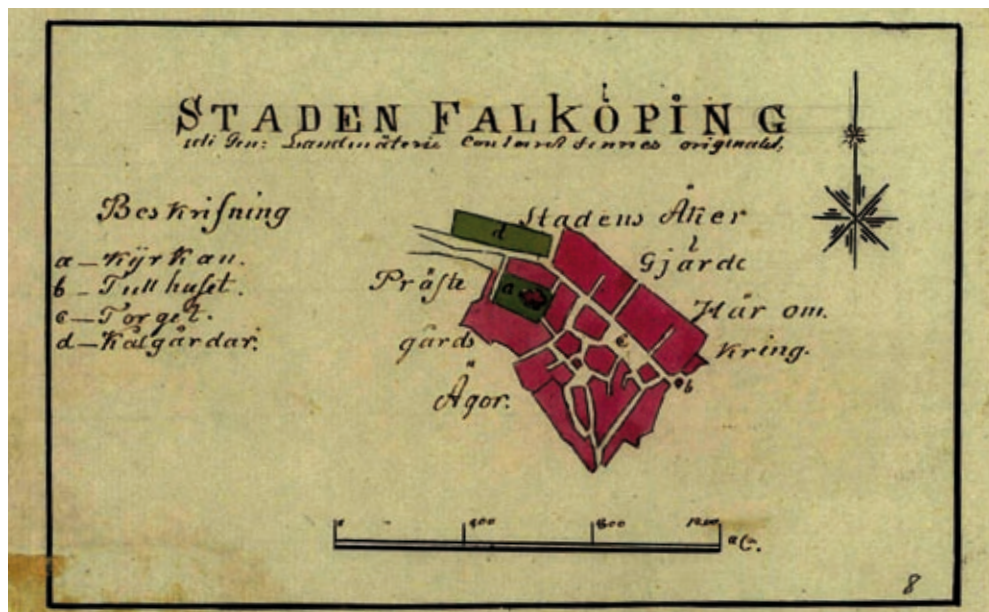
Falköping stegas upp

Efter att ha ridit över falan fortsätter Linné med ständigt vacker utsikt över västgötaberget till Falköping, där han stannar från 28 juni till den 2 juli. Linné stegar upp den lilla staden som han finner vara 400 steg lång och 200 steg bred (figur 2). Han skriver:

Husen voro alla av trä, mest en våning och ladugårdarna in i staden täckta med halm-tak och byggda med skiften. Torget var i proportion mot staden större, än något annat i Sverige, ty det var 140. steg långt, och 66. steg brett; eljest låg staden på en behagelig och slät ort, emellan de vackra bergen Mösse- och Ålleberg. (Linnæi 1747: 79)

Falköping har en lång historia och nämns som stad omkring 1400. Staden var tidigare en kyrklig centralort och vallfartsort, som dominerades av den stora 1100-talskyrkan, helgad åt St Olof. Under 1500-talet höll Falköping dock på att förlora sina stadsprivilegier, invånarantalet var för lågt och 1560-talet brändes staden ned under nordiska sjuårskriget. Vid 1800-talets början var Falköping fortfarande en av Sveriges minsta köpstäder med en befolkning om ca 450 invånare (Stads- och kommunhistoriska institutet 2007).

Figur 2. Falköping år 1790. (Källa: Lantmäteriet)

Blomsterprakt vid Mösse- och Ålleberg

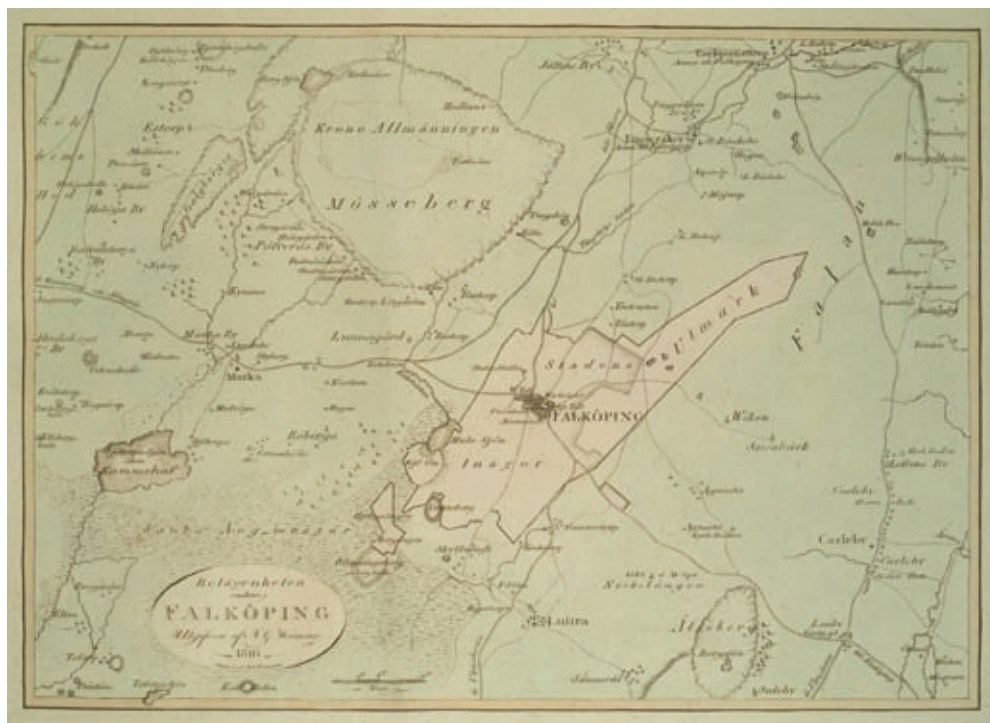
Under tiden Linné stannar i Falköping besöker han de bägge platåbergen Mösse- och Ålleberg (se figur 3). Linné noterar likheterna mellan bergen och drar slutsatsen att de alla är uppbyggda på samma sätt: »Strata terrae äro överallt omkring Mösseberg, Ålleberg, Billingen allt lika med Kinnekulle» (Linnæi 1747: 74). När han kommit upp på Mösseberg beskriver han den fantastiska naturen:

det är sällsamt nog, att alla desse bergen, såsom Kinnekulle, Billingen, Mösseberg och Ålleberg överst uppå där bergen bestå av gråsten, till alla sina växter avbildade de vildaste norrlandsmarker, men däremot fälten nedanför kullarne frambringa ej annat, än de vackraste växter ifrån Skåne, Ölands och Gotlands lundar... (Linnæi 1747: 74)

För att hans läsare och Rikens Höglovliga Ständer riktigt ska förstå blomsterprakten ger han oss dessutom en växtlista innehållande allt från ljung till orkidéer, en lista som speglar miljön från de fantastiska blomsterängarna vid bergens fot till dess karga toppar.

Öster ut från Falköping ligger Ålleberg. Linné beskriver miljön på och runt berget likartad med de andra västgötabergen men utan skog och med besynnerligt mycket skiffer. På berget fanns blåbär, lingon och hjortron. Vid Ållebergs ände, på bergets östsluttning, beskriver Linné flera katarakter (vattenfall). I fallen syntes bergets stratifiering väldigt tydligt. Mängder av fossil fanns också vid dessa vattenfall och Linné ger oss även en fin skiss över flera olika trilobitliknande arter.

Återigen är det platåbergens geografi som han prisar och när han kommer ner på Kleva

Figur 3. Falköping, Mösseberg och Ålleberg år 1856. (Källa: Lantmäteriet)

hed och ser bergen i bakgrunden utbrister Linné: »Sannerligen ingen främling skulle sig någonsin föreställa sådan härlighet i Västgöta land, som detta ej själv set» (Linnæi 1747:90). Linné förundras också över bergens beskaffenhet gällande dess förmågor att dra till sig regnmoln. Han drar paralleller med andra regioner men visste väl inte att luft som stiger över berg kyls av, bildar moln och faller ut fuktigheten i form av regn.

Byar och lantbruk

Hur såg då byarna ut i södra Falbygden som Linné åkte igenom på sin väg mot Borås? Husen var ofta byggda av ek i brist på annat material (Linnæi 1747:104). Vidare bestod

de av flera små gårdar med enkla boningshus, ladugårdar och flera omålade förrådsbodnar med torvtak. Bebyggelsen låg oftast vid denna tid samlad i en bybacke. De flesta byarna hade någon anknytning till en bybacke även om tomterna låg utspridda. Bybacken hade dessutom oftast förbindelse med utmarken genom en fägata, eller så låg bybacken på en inbrytning invid utmarken. På bybacken kunde bebyggelsen vara oregebundet samlad eller lagd i rader. Byns geografiska läge verkar ha styrts av om det fanns en närbelägen sänka eller dalgång där boskapen kunde hålla till och där det fanns vatten. Alldeles bakom den intilliggande ladugården brukade bönderna ha en inhägnad liten kålgård, en trädgårdstappa

där familjen odlar rotfrukter, lök och kål (Bonow 2005).

Odlingssystemet söder om Falbygden var som i övriga Sjuhäradsbygden ensäde (Linnæi 1747:16), utom på säterierna och prästgårdarna (Noring 1783; Sundholm 1811), vilket innebar att åkern och ängen låg samlad inom ett begränsat inägoområde där hela åkern odlades varje år utan träda. Linné konstaterar att det är viktigt att gödsla åkern och han berättar förundrat att bönderna har »ett härligt hushållsknep». De tar torv och bränner det för att sedan sprida askan på åkrarna och därigenom får de ett ypperligt gödningsmedel (Linnæi 1747:104).

Sädesslagen var havre och råg, höstråg och larsmässoråg, som såddes i de enskilt hägnade lyckorna, samt lite vårvete och blandkorn. Ett tunnland besåddes med två tunnor säd och medelavkastningen var låg och översteg inte »3 dje högst fjärde kornet» (Noring 1783) Och vad gäller brukningssättet så var det »med krok eller trästock och träharv med vilken jorden efter inbärgningen en gång köres och om våren 2-3 ggr vardera» (Noring 1783). Säden avtogs på sedvanligt sätt med handskära (Noring 1783; Sundholm 1811).

När säden blivit bärgad och torkad så förvarades och tröskades den på följande vis:

Sedan säden är bunden sättes 40 sådana band eller nekar i 5 rader, kallade travar som läggas tillhoppa då de är torra, uti en kägelik hög kallad Rök, varigenom hon förvaras för regn utom de 2-3 som ligger överst. Aftröskningen sker med 2. ne ihopbundna Käflingar, kallad Prägel av vilka den som slåd i logen är kortare och tjockare och kallas slagval och den andra handval. (Noring 1783)

Övrigt som odlades var: »Jordfrukter bland allmogen är kålrötter, jordpäron, palstermackor, morötter, lin, hampa och något humle i skogsbygden och på slätten tobak» (Noring 1783).

Söder om Falköping ligger ängarna vanligen i samma gårde som åkermarken och beskrivs: »Ängarna är i skogsbygden mer stenbundna och skogsbevuxna» (Noring 1783). Linné konstaterar också att man hade inhägnade ängar runt gårdarna vilka var bevuxna med björk och ljung (Linnæi 1747:115). Delar av ängsmarken var höglänt och torr, stening hårdvallsäng. De största partierna av ängen var dock blötare och kallades moss eller starrbåtsäng. Det var låglänta marker som översvämmades av vatten under vår och höst. Både vattnet i sig och dess innehåll av näringsämnen bidrog till ökad höskörd jämfört med torrängen. När ängen var slagen användes den till bete. Detta bete var hårt reglerat i byordningarna och det var höga bötesstraff om någon släppte in djuren före alla hade slagit sitt hö (Bonow 2005).

Linné ger råd till bönderna när och hur gräset/höet ska slå. Han påpekar att bonden slår gräset alldeles för nära roten, samt att de inte ska hopräfsa det utan låta det ligga på tork eftersom det ger skugga för återväxten. Bonden slår för tidigt anser han, växten hinner inte fröa av sig och då mister ängen en tredjedels avkastning. Eller som Linné skriver: »hwar af den idigas ängar voro långt magrare än den latas» (Linnæi 1747:98).

På sin resa beskriver Linné alla lövträd som finns och vilken användning man kan ha av dessa. Trä behövdes till exempel för bebyggelsen, båtbyggen, redskap, bränsle och för inhägnad av odlingsmarken. Linné förordar också att hamla olika träsorter för att ta till foder åt djuren. En svårighet

som Linné tar upp är bristen på skog och därför tycker han att väl lagd sten vore nog så ekonomiskt till fähus och stängsel. Där så var möjligt borde man också ta torv till bränsle. Bristen på skog anser han beror på alla kalk- och alunbruk som finns, samt de talrika stängslan.

Resans slut

Linné fortsätter efter Falbygden mot textil-distrikten i Sjuhäradsbygden och besöker fabrikena i Borås och Alingsås. När han närmar sig Göteborg gör han liknelser mellan Göta älv och Themsen men han konstaterar att staden skiljer sig mot London då Göteborg är omsluten av berg. Av landskapets utseende att döma drar han slutsatsen att detta måste ha varit västgötarnas hamn när de en gång i tiden seglade i »härnad».

Efter att ha färdats norrut längs kusten kommer Linné så småningom till platåbergen Halle och Hunneberg som han ägnar stor uppmärksamhet. På nytt möter oss långa växtlistor och geologiska beskrivningar. Det var dock besvärligt att besöka bergen då regnet vräkte ner och gjorde rötterna hala och förrådiska (Linnæi 1747:216).

Linné lämnar Västergötland med följande ord:

sedan vi som hastigast genomfarit Västergötland, och här sett de mesta städer, de märkvärdigaste platser, den artigaste skärgårdar, de sällsammaste berg... Här i Västergötland hade varit mycket annat som förtjänade att beses, men höstetiden var för handen, de många blomster jag inskaffat

till Uppsala trädgård, fodrade mitt upseende, och kroppen börjar nu att tröttna af resor. (Linnæi 1747:222f)

Litteraturförteckning

- Bonow, Madeleine (2005) *Gård, Gräns, Giftermål. Familjestrategiers betydelse för marken och landskapets utformning i Norra Åsarps socken, Västergötland ca 1640–1880*, Meddelande 135, doktorsavhandling, Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet, Stockholm.
- Kalm, Pehr (1746) *Wästgötha och Bahusländska resa förrättad år 1742. Med anmärkningar uti Historia naturali, physique, medicine, oeconomie, antiqviteter etc. jemte nödige figurer*, Salvius, Stockholm.
- Lindgren, Gunnar (1939) *Falbygden och dess närmaste omgivning vid 1600-talets mitt*, Geographica nr 6, Uppsala universitets geografiska institution, Uppsala.
- Linnæi, Carl (1747) *Carl Linnæi Wästgöta-resa, på riksens högloflige ständers befallning förrättad år 1746. Med anmärkningar uti oeconomien, naturkunnogheten, antiqviteter, inwånarnes seder och lefnads-sätt, med tillhörige figurer*, Salvius, Stockholm.
- NE (2007) (Nationalencyklopedin, www.ne.se). Sökord: platåberg, trapp.
- Sporrong, Ulf (1996) *Odlingslandskap och landskapsbild, Riksantikvarieämbetet*, Stockholm.
- Stads- och kommunhistoriska institutet (2007) (www2.historia.su.se/urbanhistory/cybcity/stad/falkoping/historia.htm)

Otryckta källor

- Noring, Sven (1783) Beskrivning över Åsarps församling. Handskrivna dokument. Skaraborgs läns museum.
- Sundholm, Olof (1811) Beskrifning öfver Åsarps Församling. Skaraborgs läns museum.

*Madeleine Bonow är forskare och högskolelektor i geografi vid Institutionen för livsvetenskaper, Södertörns högskola.
E-post: madeleine.bonow@sh.se*